

הפחתת התנהגות של חטיפת מזון במסגרת ביה"ס באמצעות טיפול במקדימים ובתוצאות

סיגל תדהר-פז, BCBA, יובל מזן, BCABA

תקציר

התנהגות חטיפת מזון מידיהם של ילדים או מהסביבה של ילד המאובחן עם אוטיזם ומשולב בכיתה ד' טופלו בחבילת טיפול שכללה התערבות במקדימים ובתוצאות ההתנהגות, גם בסביבת בית הספר וגם בבית- בטיפול הפרטני של הילד ובהיות עם ההורים. חבילת הטיפול הוכחה כיעילה ביותר, כאשר התנהגות חטיפת המזון בבית הספר נעלמה כליל מרפרטואר ההתנהגויות של הילד.

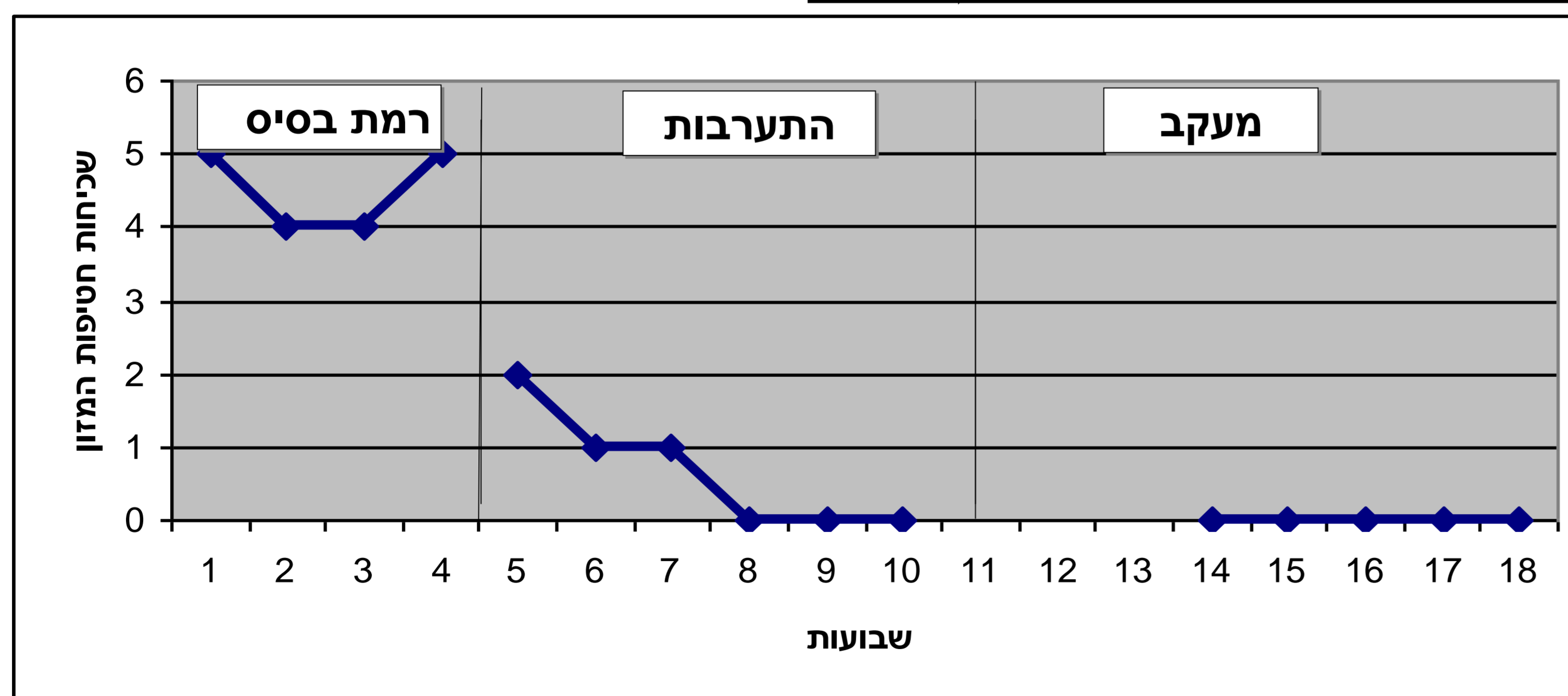
נבדק

ילד בן 10, המאובחן עם אוטיזם, מטופל בתוכנית התערבות התנהגותית אינטנסיבית, שבמסגרתה משולב באופן מלא בכיתה ד' בבית ספר רגיל. השילוב מתמקד בעבודה על מיומנויות אקדמיות בתוכנית לימודים אישית במסגרת הכיתה ועל השתלבות בקרב בני הגיל והתנהגות מתאימה. התנהגות חטיפת המזון המתוארת לא היתה חדשה ברפרטואר ההתנהגויות של הילד, אך לפני תחילת ההתערבות היתה הסלמה ניכרת בביטוייה, כשהופיעה במסגרת החינוכית בתדירות גבוהה יותר והפריעה לשילובו של הילד בכיתתו.

התערבות

התנהגות המטרה הוגדרה כלקיחת מזון או ניסיון לקחת מזון, שאינו מזונו של הילד, אלא מזון שנמצא בידי ילדים אחרים או בסביבתם, או מזון שנזרק לפח האשפה בכיתה. חבילת הטיפול כללה התערבות במקדימים ובתוצאות ההתנהגות. כיוון שההתנהגות הופיעה סביב מועד ארוחת העשר, זמן בו המזון היה חשוף ונגיש לילד, הופעל הליך של חסימת תגובה בו הסייעת של הילד חסמה בגופה נגישות למזון בזמן ארוחת העשר ובמיוחד בעת היציאה מהכיתה בתום מועד ארוחת העשר. עם זאת, הילד היה זריז ביותר בפעולת החטיפה, ולכן הופעל גם הליך של מתן חטיף או ממתק לאחוז בידיו ולאכול בזמן היציאה מהכיתה והמעבר ליד מזון כטיפול במקדים – שינוי תנאי החיזוק (EO). בנוסף, ניתנו לילד חיזוקים חיוביים מילוליים תדירים על הפגנת איפוק בשהייה בקרבת מזון ובמעבר בסמוך אליו בתום ארוחת העשר. לבסוף, נלמדה התנהגות חליפית של בקשות תקשורתיות נאותות להתכבד במרכיבים מארוחת העשר של חברים לכיתה, בפרט אם נצפה שהילד מסתכל על מזונם. לימוד זה תוגבר בעבודה על התכבדות מצוות הטיפול הפרטני בבית. הטיפול בתוצאות כלל פסק זמן בפניה מרוחקת בחצר לאחר חטיפת המזון בעוד כל שאר הילדים יוצאים להפסקה, וכן, תשלום תגובה (Response Cost) של שלילת אכילת ארטיק, שנהוגה כשיגרה בתום יום הלימודים בבית. במקביל, נלמדה התנהגות איפוק בעבודה פרטנית בבית הילד, כאשר הונח לפניו מזון מועדף במיוחד וניתן לו מחזק אכיל על הפגנת איפוק למשך זמן הולך וגדל. בנוסף, נערכו שינויים בבית באופן ההתייחסות להתנהגות הילד בקרבת מזון (לקיחת מזון מהשולחן ומהמקרר) מתוך מחשבה שהתנהגות זו דומה להתנהגות חטיפת המזון. המזון החשוף בבית כוסה, ולא התאפשרה לילד גישה חופשית אליו, אלא בזמן הארוחות או דרך בקשה תקשורתית נאותה.

תרשים: שכיחות חטיפות המזון לשבוע

תוצאות

עם תחילת ההתערבות התנהגות חטיפת המזון ירדה משמעותית בהשוואה לשיעוריה ברמת הבסיס, לפני תחילת ההתערבות. התנהגות חטיפת המזון לא נצפתה גם במעקב אחרי ההתנהגות, לאחר סיום ההתערבות הממוקדת יותר (מתן חטיף בעת היציאה מהכיתה).

סיכום ומסקנות

התנהגות חטיפת מזון מילדים אחרים ומסביבתם היא התנהגות לא נאותה ובלטת מאד לילד המשולב במסגרת חינוכית רגילה. ההתנהגות טופלה בהצלחה עד שלא נצפתה עוד ברפרטואר ההתנהגויות של הילד. ניתן ללמוד מכך, על החשיבות הרבה הקיימת ביישום חבילת טיפול הכוללת הן טיפול במקדימים להתנהגות, המהווים את הרקע להופעתה, והן טיפול בתוצאות להתנהגות.